Deltacommissaris

Nationaal **Deltaprogramma**

Aan de slag in jouw regio

Alles wat je moet weten om met water te leven.

Werken aan een klimaatbestendig Nederland

VOORWOORD

18 miljoen deltawerkers

Nederland is een prachtig land. Bijna overal is het water nabij, of heeft het water het landschap gevormd. Onze ligging aan zee en aan de rivieren heeft ons land veel welvaart gebracht. Tegelijkertijd stelt het ons iedere keer voor nieuwe uitdagingen. We zijn wereldkampioen waterbeheer, maar moeten ons blijven aanpassen om hier op de lange termijn veilig en prettig te kunnen blijven wonen.

Het is eervol dat ik het boegbeeld mag zijn van het nationaal Deltaprogramma en mee mag denken over het Nederland dat we in de toekomst willen zijn. Een land waar we - net als onze verre voorouders ooit - weer hebben leren leven met het water en waar we weerbaar zijn voor weersextremen. Een land vooral waar we veilig zijn voor de stijgende zee en het hoge water in de rivieren. En waar we voorbereid zijn voor het geval het onverhoopt toch een keer misgaat.

De gevolgen van het veranderende klimaat worden steeds tastbaarder en raken ons steeds directer. Boeren zien hun oogst halveren vanwege de droogte en inwoners zien het water op straat en in kelders staan. Met het Deltaprogramma werken we aan maatregelen om ons land voor te bereiden op het veranderende klimaat.
Waterveiligheid is een belangrijke pijler van het Nationaal Deltaprogramma. De komende decennia versterken we zo'n 1400 km dijk in ons land: de grootste waterveiligheidsoperatie ooit. Tegelijkertijd nemen we maatregelen om het steeds schaarser wordende zoete water goed te verdelen en water te bufferen. Veel inspanningen zijn erop gericht om onze steden en dorpen meer veerkracht te geven. Door klimaatbestendig te bouwen en de wijken en buurten groener te maken en het overtollige water beter te op te vangen.
Ik ben veel op pad als deltacommissaris en spreek overal in het land mensen die bezig zijn de uitdagingen het hoofd te bieden en oplossingen te zoeken. Bestuurders van gemeenten en provincies en waterschappen, ontwikkelaars, boeren, natuurbeschermers en inwoners die bevlogen aan de weg timmeren voor een klimaatbestendige toekomst van dit land. Het sterkt mij in de gedachte dat we het in Nederland voor elkaar gaan krijgen. Het gaat niet vanzelf, maar we kunnen dit. En we gaan dit met alle 18 miljoen deltawerkers gewoon doen.

Co Verdaas
Deltacommissaris

> ***'Veel van onze inspanningen zijn erop gericht om onze steden en dorpen meer veerkracht te geven'***

WIJ ZIJN HET DELTAPROGRAMMA

Het Rijk, waterschappen, provincies en gemeenten werken in het Deltaprogramma aan een waterveilig en leefbaar Nederland. Dit doen ze samen met kennisinstellingen, het bedrijfsleven, de financiële sector, maatschappelijke organisaties en burgers. Een onafhankelijke deltacommissaris verbindt de verschillende partijen en zorgt ervoor dat alle belangen, kennis en inzichten worden verenigd in de uitvoering van het programma. Hij adviseert het kabinet gevraagd en ongevraagd en bewaakt de voortgang van de maatregelen die onze dijken sterk en zoetwatervoorziening stabiel houden. Ook ziet hij toe op de inspanningen in de regio's voor klimaatbestendige steden en dorpen.

Samen houden we ons land veilig

In het laaggelegen Nederland komt klimaatverandering hard aan. Om Nederland veilig en leefbaar te houden, moeten we duidelijke keuzes maken over de inrichting en het gebruik van ons land, en hier structureel in investeren.

Onze wegen en wijken staan vaker blank door stortbuien. Onze landbouw, natuur en zoetwatervoorraad worden geraakt door droge periodes en toenemende verzilting. En bij onze dijken en duinen, die 60% van ons land beschermen tegen overstromingen, blijft het water stijgen.

De opgaven zijn groter en urgenter dan ooit. Daarom werkt het nationaal Deltaprogramma elke dag aan onze weerbaarheid tegen klimaatverandering. Aan een goede bescherming tegen overstromingen, de beschikbaarheid van zoetwater en een klimaatbestendige inrichting van ons land. Met 2050 als stip op de horizon, en de nog langere termijn altijd in het vizier.

Het raakt ons allemaal

Voor een waterveilige en veerkrachtige inrichting van ons land, moeten we overal ingrepen doen. Langs het water, in steden en in het landelijk gebied. Deze wateropgave raakt ons allemaal. Om maatregelen te nemen die voor iedereen werken – voor nu én de toekomst – hebben we elkaar dan ook nodig. Het nationaal Deltaprogramma verenigt de inbreng van wetenschappers, waterprofessionals, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven en werkt samen met deze partijen aan een perspectief voor de lange termijn. Zo houden we onze regio's, onze economie en onze bedrijven samen weerbaar.

NL AAA-KLIMAATBESTENDIG

Hoe houden we Nederland welvarend, en aantrekkelijk voor bedrijven en investeerders? De publiek-private coalitie NL AAA-Klimaatbestendig richt zich op de weerbaarheid en veerkracht van onze economie. Samen met onder andere banken, investeerders en verzekeraars ondersteunen we beleidsmakers en beslissers in hun keuzes. We kijken welke investeringen we kunnen doen, om de kans op klimaatschade te verkleinen. Hoe we onze economie en sectoren klimaatbestendig kunnen maken. En hoe we snel kunnen herstellen van rampen, met een robuust financieel vangnet. Meer informatie staat op de site van het Deltaprogramma.

> ***'Door klimaatverandering wordt de beschikbaarheid van voldoende water een steeds grotere uitdaging. Deze opgave vraagt iets van iedereen: overheid, inwoners, ondernemers. Anders denken, anders doen en anders financieren met nieuwe en bestaande partners'***
>
> *Martijn Dadema, gedeputeerde Overijssel*

Aan de slag met het Deltaprogramma

Aan de basis van het Deltaprogramma liggen vijf deltabeslissingen, met concrete doelen voor 2050. Het gaat om beslissingen voor waterveiligheid, zoetwater, ruimtelijke adaptatie, grote rivieren en delta's en het IJsselmeergebied.

Omdat er in Nederland grote verschillen bestaan tussen landschappen, ondergronden en opgaven, zijn de deltabeslissingen vertaald naar regionale voorkeursstrategieën. Deze voorkeursstrategieën vormen het kompas voor de uit te voeren maatregelen. De regionale uitwerking en uitvoering krijgt vorm in verschillende samenwerkingsverbanden. Meer informatie over de organisatie in jouw regio vind je via deze QR-code.

DE DELTABESLISSINGEN IN HET KORT

Waterveiligheid

In 2050 is de kans op overlijden door een overstroming voor iedereen maximaal 1 op 100.000 per jaar. Alle primaire waterkeringen moeten in 2050 voldoen aan de wettelijke normen die in 2017 zijn vastgesteld. Langs de kust gebeurt dit zoveel mogelijk met zandsuppleties. Langs rivieren onder meer met dijkversterkingen en rivierverruimingen

Zoetwater

In 2050 is de inrichting van gebieden afgestemd op de waterbeschikbaarheid en is Nederland weerbaar tegen zoetwatertekort: we zijn zuinig met water, houden water vast, verdelen het water slim en accepteren eventuele schade bij langdurige droogte. Om dit mogelijk te maken, maken we onder meer afspraken over waterbeschikbaarheid, waterberging, water vasthouden, het aanpassen aan drogere zomers en robuuste waterinlaten.

Ruimtelijke adaptatie

In 2050 is Nederland klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Dit geldt met name voor dorpen en steden en vitale en kwetsbare nationale functies, zoals netwerken voor drinkwater en energie. (Regionale) overheden hebben kwetsbaarheden geanalyseerd en maatregelen getroffen. Dit doen ze aan de hand van zeven ambities voor een klimaatbestendige inrichting. Het gaat dan onder andere over stresstesten, risicodialogen en uitvoeringsagenda's.'

Grote rivieren & Delta's en IJsselmeergebied

Deze twee deltabeslissingen bestaan uit sturende keuzes, onder meer over de verdeling van het Rijnwater in de Rijn-Maasdelta en het peilbeheer in het IJsselmeergebied.

ZÓ HOOG KOMT HET WATER

Hoe hoog komt de waterhoogte in jouw omgeving? En wat kunnen mensen daartegen doen? Je vindt het op de site van overstroomik.nl.

HOE KWETSBAAR IS JOUW REGIO?

Wil je weten hoe kwetsbaar jouw gebied is voor wateroverlast, hitte en droogte? Je ziet het in de Klimaateffectatlas.

Uitvoering in de gebieden

De verschillen in uitdagingen in Nederland zijn groot. Daarom werken we binnen het Deltaprogramma gebiedsgericht, aan de hand van regionale voorkeursstrategieën. Binnen deze gebieden voeren de overheden concrete regionale maatregelen uit. Hieronder beschrijven we per regio de basis van de voorkeursstrategie.

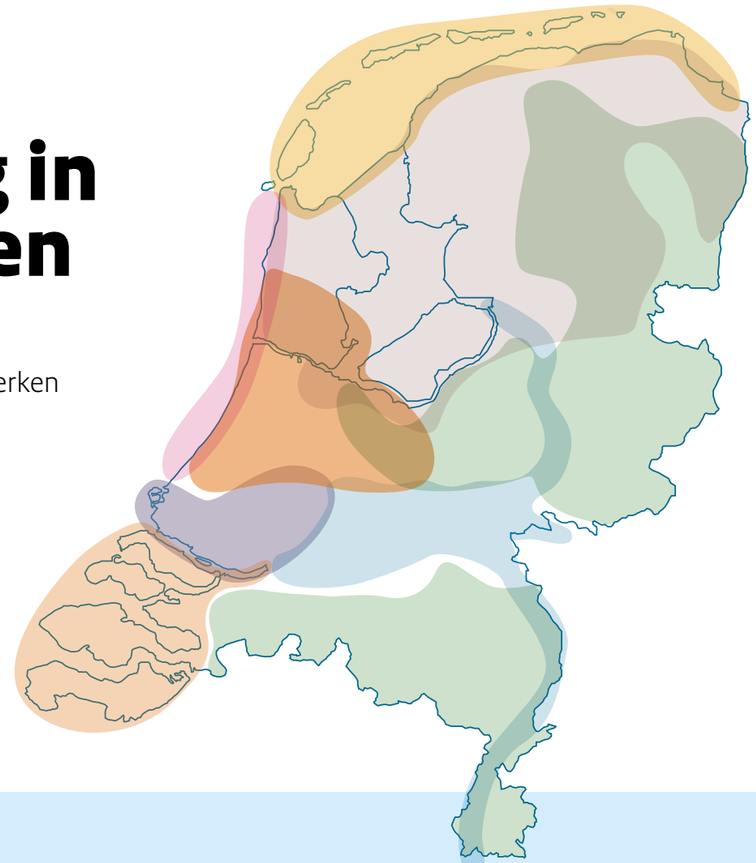

Hollandse kust

We werken in deze regio aan een veilige, aantrekkelijke en economisch sterke kust. Ook voor de zoetwaterbuffer en drinkwatervoorziening zetten we in op het versterken en met zandsuppleties zoveel mogelijk natuurlijk laten meegroeien van onze kust en duinen met de stijgende zeespiegel.

Centraal Holland

De focus ligt op het voorkomen van maatschappelijke ontwrichting door extreme neerslag en toenemend zoetwatertekort. Dit vraagt om technische investeringen in het hele watersysteem én meer ruimte voor water. De regio zet in op noodoverloopgebieden, slim ruimtegebruik en economische functies die beter passen bij bodem en water.

Rijnmond-Drechtsteden

In dit gebied bouwen we voort op de strategie van een hoofdwatersysteem met afsluitbare stormvloedkeringen en dijken én lokale maatregelen in buitendijks gebied. Daarbij houden we rekening met de zoetwatervoorraad. We versnellen het onderzoek naar alternatieve strategieën voor de tweede helft van deze eeuw.

Zuidwestelijke Delta

Hier staan drie hoofddoelen centraal: we maken dit gebied klimaatbestendig en veilig, ecologisch veerkrachtig en economisch vitaal. De voorkeursstrategie zet in op integrale veilige dijkzones, weerbaarheid tegen weersextremen en een dynamische deltanatuur. Ook richt het zich op Volkerak-Zoommeer als zoetwaterbuffer en ecologische verbindingen tussen zoet en zout en tussen water en land.

Waddengebied

Waterveiligheid staat centraal. Dit vertaalt zich naar het behoud van de bufferende werking van de eilanden, buitendelta's en het intergetijdengebied, het behoud van het zandige systeem en preventie door innovatieve dijken met meervoudig ruimtegebruik.

IJsselmeergebied

We benutten het IJsselmeergebied beter als strategische zoetwatervoorraad, zodat een groot gedeelte van Nederland ook in de toekomst goed beschermd is tegen watertekorten. Tegelijkertijd kijken we vooruit naar de afvoercapaciteit bij de Afsluitdijk, als bescherming tegen zeespiegelstijging en wateroverlast.

Hoge Zandgronden

In dit gebied werken we aan passend watergebruik en een robuust watersysteem, om veerkrachtig en weerbaar te zijn bij droogte en piekbuien. Maatregelen voor zoetwater en ruimtelijke adaptatie worden zoveel mogelijk gecombineerd. Door water vast te houden maken we de regio's weerbaarder tegen watertekorten.

Rijn en Maas

Rijk en regio werken samen aan opgaven op het gebied van waterveiligheid, afvoercapaciteit, bevaarbaarheid, bodemerosie, zoetwaterbeschikbaarheid, waterkwaliteit en natuur- en economische ontwikkeling. Het is essentieel om ruimte terug te geven aan de rivieren, binnen én buitendijks, voor de waterveiligheid en de beschikbaarheid van zoetwater tot 2100.

Aan de slag in de regio

We moeten nu aan de slag om schade door klimaatverandering te beperken. De verschillende overheden hebben daarin een eigen rol.

De rol van gemeenten

Gemeenten kunnen de lokale klimaatbestendigheid op veel manieren vergroten: door wadi's en waterpleinen aan te leggen, wijken te vergroenen en regenwater af te koppelen van het riool. Ook kunnen ze lokale bedrijven en burgers bewustmaken van de gevolgen van klimaatverandering en ze (financieel) ondersteunen bij het nemen van maatregelen. Ook kunnen ze overstromingen helpen voorkomen, bijvoorbeeld door ruimte te reserveren voor dijkversterkingen.

De rol van provincies

Provincies voeren Europees en landelijk waterbeleid uit. Zij bepalen de kaders voor het regionale watersysteem. Het gaat dan bijvoorbeeld om beken, vennen en grondwater. Daarbij maken zij onder meer keuzes over waterpeilen, voldoende drinkwater, schoon water voor natuur en het aanpassen aan klimaatverandering.

De rol van waterschappen

De 21 waterschappen zijn verantwoordelijk voor het regionale waterbeheer in Nederland. Ze beheren dijken en met rioolwaterzuiveringen zorgen ze ervoor dat rioolwater wordt gezuiverd. Ook regelen ze het waterpeil met bijvoorbeeld sluizen en gemalen. Ze beschermen gebieden tegen overstroming, wateroverlast en watertekorten. Op waterschappen.nl vind je meer informatie. Met het Hoogwaterbeschermingsprogramma versterken de waterschappen samen met Rijkswaterstaat de komende decennia zo'n 1400 kilometer dijk.

De rol van het Rijk

Het Rijk ontwikkelt waterbeleid en stelt nationale kaders en normen vast voor waterveiligheid, zoetwaterverdeling en klimaatadaptatie. Het zorgt voor financiering en cofinanciering van grote maatregelen, zoals dijkversterkingen en rivierverruiming en bewaakt de samenhang tussen ruimtelijke opgaven. Rijkswaterstaat beheert de grote rivieren, meren, Noordzee en Waddenzee en onderhoudt de hoofdwatersystemen met grote keringen, pompen, sluizen en gemalen.

PROJECTEN EFFICIËNT COMBINEREN

Overal in ons land werken regionale overheden en bedrijven aan het verbeteren van onze leefomgeving. Door samen op te trekken en met elkaar in gesprek te gaan, zijn vaak interessante en efficiënte combinaties te maken. Denk aan natuurontwikkeling en landbouw met waterberging. Woningbouw met een klimaatbestendige ruimtelijke inrichting. Of een dijkversterking met extra fiets- en wandelpaden. Het Deltaprogramma brengt plannen en belangen samen.

'Klimaatadaptatie is voor onze gemeente geen keuze, maar een verantwoordelijkheid. Daarom richten we de nieuwbouwwijk Kreekpark in Wilnis bijvoorbeeld overstromingsbestendig in. Klimaatadaptatie vergt vooruitdenken, samen optrekken en vooral: nu handelen'

Burgemeester Rosan Kocken van De Ronde Venen

Klaar voor 2050 én verder

Solidariteit, duurzaamheid en flexibiliteit: die basiswaarden verbinden alle organisaties en mensen van het Deltaprogramma met elkaar. We zijn solidair met komende generaties, door met een duurzame aanpak aan een veilige en leefbare toekomst te werken. Dit lukt ons alleen als we flexibel omgaan met de veranderende omstandigheden.

Maatregelen voor een klimaatbestendig land kosten nu eenmaal veel tijd. Daarom is het nodig ver vooruit te kijken en te werken. Maar hoe het klimaat verandert tot 2050, of tot 2100, dat valt nu nog niet te zeggen. Daarom werkt het nationaal Deltaprogramma met adaptief deltamanagement: we kijken vooruit naar de mogelijke opgaven die voor ons liggen, treffen met dat inzicht de maatregelen die nu nodig zijn en blijven inspelen op nieuwe inzichten.

Om flexibel te kunnen blijven, checken we elke zes jaar of de gekozen koers nog passend is. Vragen nieuwe inzichten in de zeespiegelstijging bijvoorbeeld om versnelling van de uitvoering? Sluit de wateropgave nog goed aan bij de bouwopgaven? Hebben de geplande maatregelen het beoogde effect, en welke keuzes moet de politiek maken? Met deze periodieke herijking is het Deltaprogramma in staat om de koers bij te stellen.

'Het is heel belangrijk dat er klimaatadaptief wordt gebouwd op plekken waar dat nodig is. Zo kunnen we betaalbare verzekeringen en hypotheken blijven verstrekken in een deltagebied als Nederland. En blijft Nederland toekomstbestendig en aantrekkelijk voor investeerders en ondernemers'

Geeke Feiter, directeur Verbond van Verzekeraars

HOE PASSEN WE ONS LAND AAN?

Eeuwenlang streden we tegen het water. Maar om klimaatbestendig te wonen en te werken moeten we water op een andere manier leren beheren, en leren leven met veel of juist weinig water. Door het niet meer zo snel mogelijk af te voeren, maar het ook vast te houden voor perioden van tekorten. Door ons land anders te gebruiken en klimaatbestendig in te richten, waarbij het water- en bodemsysteem de basis vormt. We moeten bijvoorbeeld:

- Ruimte vrijhouden voor nieuwe dijkversterkingen
- Het schaarser wordende zoete water efficiënt over Nederland verdelen
- Zowel de landbouw als de natuur mee laten bewegen met het veranderende klimaat
- Ruimte maken voor het opvangen van stortbuien, binnen en buiten onze steden en dorpen
- Dorpen en steden koel houden bij extreme hitte

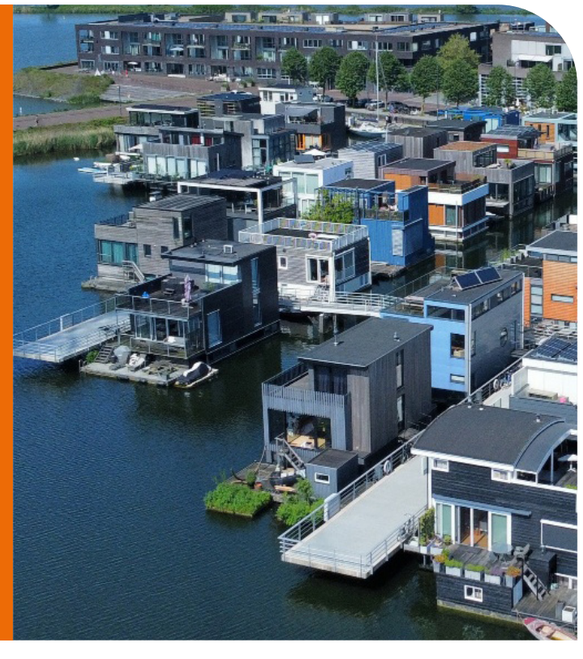

ZO LEVEN WE MET WATER

Hoe bereiden we ons voor op overstromingen? Hoe verminderen we wateroverlast? En hoe voorkomen we watertekorten? Leven met water biedt overheden, bedrijven en burgers praktische oplossingen voor de belangrijkste vragen rond onze uitdagingen met water.

KENNISPORTAAL KLIMAATADAPTATIE

Wil je werk maken van klimaatadaptatie of heb je daar vragen over? Op het Kennisportaal Klimaatadaptatie vind je per type organisatie (overheid, bedrijf, maatschappelijke instelling) handige tips en hulp-middelen om met dit onderwerp aan de slag te gaan.

HWBP

Overal in het land vinden werkzaamheden plaats zodat de dijken, sluizen en gemalen klaar zijn voor de toekomst. Met het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zorgen Rijkswaterstaat en de 21 waterschappen er voor dat alle primaire waterkeringen voldoen aan de veiligheidsnormen. Meer weten over de werkzaamheden aan de dijken? Op de site van het Hoogwaterbeschermingsprogramma staat alle informatie en een interactieve projectenkaart.

Alles op alles voor een veilige en leefbare delta

Nederland is een laaggelegen land met veel water. Het nationaal Deltaprogramma beschermt Nederland tegen overstromingen, zorgt voor voldoende zoetwater en draagt bij aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting. Op de website van het nationaal Deltaprogramma staat meer informatie over het werk aan onze delta. Het nationaal Deltaprogramma is een samenwerkingsverband tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen. Ook kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, burgers en bedrijven denken actief mee.

WWW.DELTAPROGRAMMA.NL

april 2026

Deze brochure is een uitgave van:

Staf deltacommissaris
Muzenstraat 93
2511 WB Den Haag

Postbus 90653
2509 LR Den Haag
T 070 456 78 73